

Bakgrund

Efter självständigheten från Frankrike 1960 har Tchads historia kantats av politisk instabilitet, extrem fattigdom och våldsamma konflikter bland landets olika etniska och religiösa befolkningsgrupper. Den nuvarande presidenten Déby kom till makten 1991, efter att ha utmanövrerat den tidigare diktatorn Habré. Till en början tycktes landet gå mot en mer demokratisk utveckling, men dessa förhoppningar har gradvis minskat och Déby är numera i praktiken själv en diktator. Företrädare för hans egen etniska folkgrupp Zaghawa har fått oproportionerligt stort inflytande samtidigt som korruption och förskingring bland samhällets toppskikt tillhör vardagen. Situationen har utlöst en rad väpnade uppror bland olika folk- och rebellgrupper, med mål att störta Débys regim. Under åren har rebellgrupper bildats och upplösts om vartannat, men konflikten beskrivs fram till 2006 som lågintensiv med relativt låga dödssiffror.

Konflikten idag

Striderna i Tchad intensifierades under 2006 och 1200 människor beräknas under året ha dött i samband med konflikten. Regeringsstyrkorna mötte hårt motstånd i synnerhet från rebellgruppen United Front for Democratic Change (UFDC), men även från en rad andra rebellgrupper som deltog i striderna. Det var i och med oroligheterna i grannlandet Sudan och Darfur-regionen som situationen i Tchad förvärrades. Den sudanesiska regeringen anklagades för att aktivt stödja rebellgrupperna i Tchad och bevisligen gick den sudanesiska milisen Janjaweed flera gånger in i Tchad och attackerade byar. Samtidigt anklagades regeringen i Tchad för att stödja beväpnade grupper inne i Sudan, i synnerhet de med anknytning till den etniska folkgruppen Zaghawa. De olika rebellgrupperna formade allianser sinsemellan och rörde sig över landsgränserna okontrollerat, något som riskerade att förvärra konflikten till ett storskaligt krig mellan Tchad och Sudan.¹

Under 2007 rapporterades det att situationen i Tchad gått "från dåligt till värre". Flera stora byar i de östra delarna av landet brändes, med hundratusentals döda som följd.² FN:s säkerhetsråd beslutade i slutet av september 2007 att skicka en fredsbevarande trupp till de områden som gränsar till Darfur. Anledningen var att skydda civila från angrepp av milismän som tog

sig över gränsen. Truppen bestod av 3000 EU-soldater främst från Frankrike, samt 300 FN-polismän.

Ett fredsavtal mellan fyra rebellgrupper och Tchads regering slöts i oktober 2007, men bara en månad senare tog rebellerna upp vapnen igen då de ansåg att regeringen inte följde avtalet.³ I början av januari bildade de tre största rebellgrupperna en allians, Alliance National (AN) med syftet att avsätta den nuvarande presidenten Déby.⁴ I februari 2008 utbröt återigen strider i huvudstaden N'Djamena, när rebeller genomförde en samlad attack. Rebellerna tog över stora delar av landet samt delar av huvudstaden. Det såg länge ut som om president Déby skulle tvingas bort från makten. I stället blev det regeringsstyrkorna som tvingade bort rebellerna från N'Djamena. I mars 2008 skrev Tchad och Sudan under det sjätte fredsavtalet på fem år. Dock ser läget inte helt positivt ut, då båda sidor kort efter det att avtalet skrivits på, beskyller varandra för att ha överträtt avtalet.⁵ Under 2009 bildade åtta tidigare rebellgrupper en allians vid namn UFR. Denna gruppering som fick stöd av Sudan attackerade regeringsstyrkor i östra Tchad men blev klart nedslagna och under resten av året förekom endast mindre sammandrabbningar. Inga nya förhandlingar ägde rum.⁶

Hur kan konflikten lösas?

- Det avtal som slöts i mars 2008 måste efterlevas. Båda stater måste ta sitt ansvar i enlighet med avtalet för att relationerna länderna emellan ska kunna normaliseras och för att säkerhetsituationen i gränsområdena ska kunna stabiliseras.
- Den nuvarande regimen måste i rask takt öppna upp för demokratiska reformer, med rättvisa val och där den politiska oppositionen tillåts verka obehindrat. En sådan utveckling skulle motverka att marginaliserade folkgrupper tar till vapen för att göra sig hörda, som fallet är i dagens Tchad. Förhoppningsvis kommer även befintliga rebellgrupper lägga ner sina vapen i utbyte mot en utlovad demokratiseringsprocess.
- Regeringen bör verka för att den utbredda etniska diskrimineringen i landet ska minska. Regeringen måste också ta krafttag mot den

utbredda korruptionen som i stor utsträckning hindrar att de inkomster landet får, i synnerhet från oljeproduktionen, kommer den fattiga befolkningen till del.

- Att den framväxt av ett civilt samhälle som kan skyntas, med såväl nationella som internationella organisationer som arbetar med frågor gällande mänskliga rättigheter, fackföreningar och oljeproduktion, får ökade möjligheter att arbeta fritt och på så sätt kunna påskynda en demokratisk utveckling i Tchad.⁷

Vad bör Sverige och andra internationella aktörer göra?

- FN bör låta de FN-styrkor som satts in i gränslandet mellan Tchad, Sudan och Centralafrikanska republiken vara kvar där en längre tid. Detta för att motverka att rebellgrupper fortsätter destabilisera regionen samt undvika att brott mot de mänskliga rättigheterna gentemot lokabefolkningen sker. Området är ett av Afrikas mest konfliktyllda områden.
- FN:s medlemsländer, inte minst Sverige, bör i högre utsträckning än tidigare hörsamma FN:s vädjan om fortsatt humanitärt bistånd. Om inte så sker riskerar en humanitär katastrof att utbryta, inte minst bland de många flyktingarna i landet. Något som skulle spä på oroligheterna ytterligare.⁸
- Länder som Frankrike och USA, som aktivt stödjer regeringen militärt i syfte att bekämpa rebellgrupper och påstådda terrorister⁹ bör även ta ett större ansvar för att landet ska kunna stabiliseras långsiktigt. Detta genom att lägga mer resurser på att möjliggöra demokratiska och ekonomiska reformer än på militärt stöd och terroristbekämpning och genom att sätta mer press på den sittande regeringen att skyndsamt genomföra dessa reformer, kan konflikten lösas på ett långsiktigt vis.

Fotnoter

¹ Heidelberg Institute for International Conflict Research: http://www.hiik.de/konfliktbarometer/pdf/ConflictBarometer_2006.pdf samt Uppsala Conflict Data Program: <http://www.pcr.uu.se/database/conflictSummary.php?bcID=15>

² BBC News, 10 april 2007, ”’Apocalyptic scene’ after Chad raid”, <http://news.bbc.co.uk/2/hi/africa/6542187.stm>

³ Säkerhetspolitik.se: http://www.sakerhetspolitik.se/templates/Level2Page_____3001.aspx

⁴ Uppsala Conflict Data Program: http://www.pcr.uu.se/gpdata-base/gpcountryphp?id=32®ionSelect=1-Northern_Africa#

⁵ Säkerhetspolitik.se: http://www.sakerhetspolitik.se/templates/Level2Page_____3001.aspx

⁶ Uppsala Conflict Data Program: http://www.pcr.uu.se/gpdata-base/gpcountryphp?id=32®ionSelect=1-Northern_Africa#

⁷ International Crisis Group: <http://www.crisisgroup.org/home/index.cfm?id=4361&l=1>

⁸ <http://www.un.org/apps/news/story.asp?NewsID=22070&Cr=Chad&Cr1=>

⁹ USA:s inblandning bestäms främst utifrån det s.k. Pan Sahel Initiative (PSI). Läs mer på: <http://www.globalsecurity.org/military/ops/pan-sahel.htm> samt <http://www.globalsecurity.org/military/ops/oef-chad.htm>